

לומדים להיות בני אדם

הגננת גילה יצחקי הרגישה שהיא לא קשובה די הצורך לילדים – ויצאה למסע להחרת החינוך ההומניסטי בגני ילדים. הכוונה, היא מתארת, היא "לפתח בנאדמיות" בקרב הילדים ■ מאת תמירה גלילי

לפני כשמונה שנים, החליטה הגננת גילה יצחקי להפוך את התסכול הרב שצברה בעבודתה בחינוך למנוף לשינוי משמעותי, בחייה ובחיי הילדים שתחת חסותה. באומץ רב היא החלה תהליך של שינוי בגן הילדים שאותו ניהלה אז, "חיננית" בחולון. התהליך הצליח – והגן של יצחקי נהפך למודל לחיקוי בחולון וגם מחוצה לה.

"מפלס האלימות עלה משנה לשנה וכך גם חוסר הגבולות של הילדים, לצד חוסר האונים של ההורים", מתארת יצחקי בחוברת "התנהלות הומנית בגן הילדים", שראתה אור לפני כשנה בהוצאת גף ניסויים ויוזמות חינוכית במשרד החינוך. "ריבוי התוכניות וההשתלמויות שכל אחת מאתנו (הגננות, ת"ר) נאלצה ליישמן בגן – כל אלה גרמו להתנהלות לא רצויה ולא נכונה בעיני. מצאתי את עצמי לא פעם לא קשובה מילידים... ואומרת 'לא עכשיו. אני עסוקה', או מקדישה מפגשים שלמים לפתרון בעיות וסכסוכים בין הילדים. התסכול גרם לי לחשוב ולשאול את עצמי 'מה קורה פה? מה חסר פה?'"

הווידי של יצחקי, חסר תקדים כמעט בכנות שלו, משמש מעין קדימון לחוברת מאירת העיניים וגרושת המידע, המאפשרת להתרשם מהניסוי המעניין שנעשה בגן שלה. במשך שש שנים הוטמעה בו תוכנית המושתתת על העקרונות הפילוסופיים של התפישה ההומניסטית. תוכנית זו, לדברי יצחקי, "נותנת מענה ומספקת כלים להתמודדות עם סוגיות של גבולות, אחריות אישית, פתרון בעיות, התנהגות עצמאית, דרך ארץ ואכפתיות כלפי הזולת. זאת, תוך הרחבת הידע, פיתוח תרבות המחשבה והדיבור, העמקת השורשים בתרבות ישראל והקניית ערכי מוסר ותרבות כלל-אנושיים – או בקיצור, 'פיתוח בנאדמיות'". בעקבות הניסוי בחיננית, התוכנית יושמה בכ-40 גנים בחולון, וכיום עקרונותיה מחלחלים בהדרגה גם באשכול הגנים דיונוגוף בתל אביב, שאותו מנהלת יצחקי בימים אלה. הרעיון לשלב את עקרונות הפילוסופיה ההומניסטית בגן הילדים היה מהפכני. "הרגשתי שכלו כל הקצים", מתארת יצחקי. "חשתי שכגננת, חובתי לחזור לערכים. הרגשתי שגננות, גם אני, איבדו את היכולת לחנך, כלומר, לדבר בגובה העיניים עם הילדים ולהגיע אליהם, כגלל העומס שבו היינו נתונות". מצוידת בתובנה הזו,

האחר, כיצד לנהל דיאלוגים עם חבר כדי שיקשיב לך. "בגן מתנהלת פעילות שלמה סביב פיתוח כישורי שפה ודיאלוגים. הגננת יוצרת את ההזדמנות לכך מתוך סיפורת, למשל, בסיטואציות מחיי היום היום. הילדים לומדים להשתמש בביטויים, כמו 'האם תוכל?', 'אני רוצה בבקשה', 'האם אפשר?' זה אמנם בסיסי, אבל ילדים כבר מזמן לא מדברים כך. מרגילים אותם לתרבות דיבור וכך, לאט לאט, מקנים את השפה הדיאלוגית", מספרת יצחקי.

במקום מרכזי בגן הפועל בגישה זו ממוקם "שולחן הכבוד". ליד השולחן הזה

יצחקי החלה לגבש את מחשבותיה ולאסוף חומרים לקראת הטמעת שינוי כוללני בגן. לאחר שעברה כברת דרך, הודמנה במקרה להרצאה של פרופ' נמרוד אלוני שפעל אז בסמינר הקיבוצים וייסד את זרם החינוך ההומניסטי. יצחקי התחברה לגישה והחליטה, בעזרת אלוני וראש החוג לחינוך הגיל הרך בסמינר, דורון לדרר, להתאים את עקרונות החינוך ההומניסטי לגיל הרך, אף שהדבר לא נעשה עד אז.

"התנהלות הומנית? למה הכוונה?" שאלו הגננות העמיתות. 'מה, אנחנו לא הומניסטיות?' נזכרת יצחקי. "גם אנחנו

צילום: ברני ארדוב

יצחקי (במרכז): "התנהלות הומנית? למה

הכוונה? שאלו הגננות העמיתות. 'מה, אנחנו לא

הומניסטיות?' גם אנחנו לא ידענו מה זה אומר

בהתחלה. אבל בירונו את הדברים לעצמו וזרנו של

ניסוי וטעייה, ובחינה של מה עובד ומה לא עובד"

מלבנים סכסוכים ופותרים אותם בעזרת ילדים הנבחרים בהליך דמוקרטי ובתיווך הגננת. "המקרים מגיעים לשולחן הכבוד בשתי דרכים", מסבירה יצחקי. "בתחילה, הגננת היא זו שמבחינה בסכסוך בין הילדים. אבל ככל שדרך הפיתרון הזו של סכסוכים הלכה והתקבעה בגן, הילדים עצמם ניגשו וסיפרו לי מה קרה".

לפי יצחקי, "העקרון הראשון הוא שלא מעלים על המוקד את הילד ולא מאשימים אותו – אלא מעלים בעיה. לאט לאט מזהים את הבעיה ואת הפיתרון לה. גם הילד שפגע באחר זוכה לכבוד, כי הוא כנראה נתקף באלם מילולי. תפקידנו לעזור לו ולהעניק לו כלים לצאת מהאלם ולהסביר את עצמו". על פי הגישה ההומניסטית, חלק גדול מההתנהלות בגן הוא בהתאם לבחירת הילדים. "השותפות של הילדים נבנתה מכך שהם הרגישו חלק מהגן וממה שקורה בו", מסבירה יצחקי. "הם קיבלו אחריות ואפשר היה לראות זאת כבר בבוקר, כשהם

לא ידענו מה זה אומר בהתחלה. אבל בירונו את הדברים לעצמנו בדרך של ניסוי וטעייה, ובחינה של מה עובד ומה לא עובד. כך בנינו נדבך על נדבך את אורח החיים, השיח והשפה המשותפים בגן. הרעיון לא היה להמציא מחדש את הגלגל, אלא לקחת את כל העושר של משרד החינוך ולבנות בעזרתו את התרבות ההומניסטית שאנו מעוניינים בה. "למעשה, בנינו ציר של עקרונות יסוד שלאורם פעלנו, כשכל העת המשכנו את ההתנהלות המרכזית של הגן. התוכניות והתכנים שלאורך לוח השנה לא השתנו, ואת העקרונות ההומניסטיים שילבנו בתוכם כנמארג, באמצעות תכנים אמנותיים, כשכבודו של הילד נשמר לאורך כל הדרך. כך נבנתה השותפות האמיתית שלו".

שיפור תרבות הדיבור בגן ואופן ההתמודדות עם קונפליקטים הם הישגים מוחשיים של החינוך ההומניסטי. הילדים לומדים איך לנהל משא ומתן ולשכנע את

נכנסו לגן בתחושה שהם אלה שמקבלים החלטות. היו הצבעות של ממש על ידי פתקים ששולשלו לקלפי, למשל על העיצוב של לוח מסוים שתולים על הקיר בגן. כך, הצביעו הילדים גם בסוגיה אם להזמין הורים ואחים למסיבה שנערכה בגן". יצחקי מספרת כי הילדים הביאו את השיטה הזו גם הביתה, לפתרון בעיות וסכסוכים במשפחה.

לא רק הילדים הפנימו את ערך ההקשבה לאחר, אלא גם הגננות – מול הילדים ובינן לבין עצמן. "הקשבה לילד היא חובה בגן", אומרת יצחקי. "הקשבה דורשת הרבה אמפטיה והרבה כבוד. זו נקודת המוצא. זה לא פשוט לסגל הקשבה כזו בעידן הצ'טים, כשהקשב מתחלק בין כל כך הרבה ערוצים". לדברי יצחקי, רפורמת אופק חדש סייעה ליישם את היעד הזה, מאחר שמיסדה את השיחות הפרטניות ביום העבודה. "כך, גננת מוצאת את הזמן לשבת לשיחה אישית עם הילד", היא מסבירה.

העצמה או מנהיגות אישית, חברתית וסביבתית היא נושא רוחבי נוסף שמשולב בתוכניות גנים שפועלים בגישה ההומניסטית. במסגרת זו מדברים בגנים, למשל, על זכויות הילד, על נושא "אני וגופי", ועוד. ספטמבר, למשל, יוקדש באשכול דיונוגוף לנושא "כולנו ביחד וכל אחד לחוד". לפי יצחקי, "תחת הכותרת הזו, עושים בעצם היכרות. מדברים על השם האישי, לומדים לתת כבוד לשם הפרטי, לתחביבים של כל אחד, ואז דנים באיך אפשר לחיות ביחד כולנו כדי שיהיה לנו נעים ובונים ביחד אמנה חברתית".

יצחקי מבהירה שלא מדובר בתוכנית שבה מלל רב, שכן "הכל נעשה בעזרת שירים ומשחק". ובכל זאת, אחרי השירים והמשחק בא תור הדיון. "חשוב לנו לדבר על מה עשינו ואיך פעלנו, אם זה הצליח או לא. הניתוח הקצר נותן לילד תובנות ומעין 'חשיבת על' שהוא יכול ליישם בהמשך".

ולבסוף, הגישה ההומניסטית מייחדת מקום מרכזי לתחומי האמנויות והספרות כתשתית להעשרה אישית. בגנים אלה מרבים לעסוק בתיאטרון כובות, באמנות פלסטית ובספרות ילדים. זאת כאמצעי להגשמה עצמית של הילדים, וכן לפיתוח אחריות חברתית, אכפתיות וסובלנות כלפי האחר.

על פי החוברת "התנהלות הומנית בגן הילדים", עבודה עם ספר ילדים, למשל, אינה מסתכמת רק בקריאתו, אלא בחשיפה לכל היבט בו – כמו ניתוח הרמוניות, הבנת המניעים שלהן, השוואה בין גיבורים ובין ספרים, עיון מדויק באיורים, הכרת המאיימים, המחזות הסיפור, ציור או עבודות על פי הטקסט, התבוננות בסגנונות אזור שונים ועוד ועוד, כיד הדמיון הטובה. למעשה, כל ספר הוא שער לעולם תרבותי שלם, שיכול להיפתח לכיוונים שונים, וכל העת הילדים הם אלה שבוחרים, בתיווך הגננת כמובן, באיזה כיוון מעניין אותם ללכת. בעזרת שיתוף הפעולה הנלהב של הילדים, כתבה יצחקי, "התחלנו להמריא ולהגיע להנאות ולחוויות לתובנות ולמקומות שאליהם כלל לא חלמתי להגיע".